

УДК 7.071.1

Олена **Половна-Васильєва**

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва і дизайну
Дніпропетровського національного
університету ім. О. Гончара

Дванадцять граней творчості Григорія Чернети

© Половна-Васильєва О., 2017
<http://doi.org/10.5281/zenodo.573855>

Анотація. У статті розглядаються особливості творчості дніпропетровського художника Григорія Чернети, яка пов'язана з регіоном та безпосередньо містом Дніпропетровськом. Коротко розглянута біографія художника, яка дає змогу зрозуміти вибраний вектор творчості. Акцентуються теоретичні аспекти художньої мови митця. Аналізується творчий доробок майстра, проводиться спроба класифікації творів. Розглядаються твори митця, створені у період кінця ХХ – початку ХХІ ст. у контексті регіонального живопису.

Ключові слова: художня мова, творчість, класифікація, станковий живопис, українська графіка.

Постановка проблеми. Край безмежних степів і байраків, Дніпрових порогів надзвичайно багатий на творчі особистості. Але це й не дивно, адже в Січеславі-Дніпропетровську, а нині місті Дніпро, живуть і працюють художники, які невтомно оспівують красу і рідного краю, і різних куточків України. Однією з таких творчих особистостей є Григорій Чернета – заслужений художник України, талановитий майстер, відомий дніпропетровському глядачеві, досвідчений педагог. Але досить публічна особистість, викладач у Дніпропетровському театральньо-художньому коледжі та член правління Дніпропетровської обласної спілки художників України, щорічний учасник численних всеукраїнських виставках у приміщеннях Спілки художників України та міських і регіональних виставок, на сьогодні не отримав ґрунтовного комп-

лексного дослідження художньої спадщини. Тому висвітлення основних засад його творчості та педагогічної діяльності дасть змогу заповнити лакуни в регіональному мистецтвознавстві та поповнити національне мистецтво ХХІ ст. іменами дніпропетровських художників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз творчого шляху Г. Чернети був досить скромно відображений переважно в працях регіональних мистецтвознавців. Короткі передмови та вступні статті до виставок [1-4; 5; 7] та досить загальна характеристика творчості в дослідженні [8] та окремих статтях [6; 9].

Мета статті – розкрити всі грані творчості художника, що відображають не тільки творця-художника, а й талановитого педагога, який віддав педагогічній діяльності понад 37 років і працює досі.

Виклад основних матеріалів дослідження. Народився Григорій Чернета у м. Дніпропетровськ 1948 р. Творчий потяг до мистецтва в юному віці визначив долю майбутнього майстра, і згодом він починає навчатися майстерності у випускника Дніпропетровського державного художнього училища Ю. Клочко, професійного художника, а потім і сам вступив до училища, яке успішно закінчив 1968 р. під керівництвом відомих художників Г. Шутурова, В. Загубибатька, К. Беркути. Пощастило Г. Чернеті й з однокурсниками, які стали відомими не лише в нашому місті митцями – В. Падун, Ю. Євдущенко, В. Городиський, І. Моргунов, В. Соколенко, В. Симоненко [6, с. 6].

Згодом було навчання у Ленінградському інституті живопису, скульптури та архітектури ім. І.Ю. Рєпіна, який закінчив 1979 р., керівник майстерні – народний художник СРСР Ю. Непринцев. Тут Г. Чернета та його товариші з України Ф. Гуменюк, В. Макаренко, Ю. Сьомаш утворив український осередок, що ґрунтувався на національній ідеї. Але таке вільнодумство в добу тоталітаризму та єдиного стилю соцреалізму було неприпустиме, за що цей осередок підлягав переслідуванню. За таких умов дехто з друзів мав поїхати з міста, а Г. Чернеті загрожувало виключення з інституту. Та все ж диплом було отримано з випускною роботою «Весілля на Україні», де поєдналися весільні традиції минулого та сучасність [6, с. 6].

Після закінчення вищого навчального закладу в Г. Чернеті з'являється потяг до викладацької роботи, і саме 1979 р., повернувшись у рідне місто, він організовує художню студію «Акаде-

мія» при Палаці культури заводу ім. К. Лібкнехта. Студія існує і сьогодні правда до Палацу культури заводу вже ніякого стосунку не має. Прагнення передати творчий досвід, знання, бути толерантним з учнями – це ті головні засади, якими керується митець. Адже, за словами художника, учень і вчитель єдині й рівні перед мистецтвом. Окрім студії, Г. Чернета від 1980 р. працює в Дніпропетровському державному художньому училищі (нині – театраль-но-художній коледж). Тут він допомагає своїм учням опанувати мистецтво. Так, серед його вихованців художники нині відомі не тільки в регіоні, а й за межами країни – В. Апет, М. Дзвоник, К. Ткач, О. Колесніченко, О. Боровська, Н. Алієва [6, с. 7], А. Пономаренко, В. Гончаренко (Падун), О. Голосій та багато інших.

Позиція художника-вчителя стабільна протягом багатьох років – навчити, дати знання, допомогти вирішити поставлені проблеми, але при цьому, найголовніше, зберегти особистісне бачення та стилістику учня, не нашкодити, не знищити майбутнього художника, не нав'язати свій стиль і своє бачення. І це йому вдається, адже за плідну викладацьку діяльність він виховав не одне покоління талановитої молоді.

Паралельно з викладацькою діяльністю Г. Чернета активно бере участь у творчому житті міста та країни, у численних виставках. Так, «у 1980-х роках він активно працював над формуванням Дніпропетровського товариства художників і брав участь у роботі неформальних об'єднань і виставок (серед них виставки альтернативного мистецтва 1987 року в Музеї комсомольської слави, «Коло» 1988 р. в Будинку вчених, «Степ» 1989 р. у студії по пр. ім. газ. «Правда»)» [2, с. 171]. Результатом такої творчої активності став вступ до Спілки художників України 1990 р. А в 1990-х роках він увійшов до Ради засновників «Пан-Української галереї», яка на громадських засадах спромоглася провести у Дніпропетровську дві Бієнале сучасного українського мистецтва «Пан-Україна» 1992-го та 1995 років.

Творчий доробок художника складає живописні твори станкового характеру та графіку. Улюблені жанри: краєвиди (домінують), натюрморти, портрети, ню, тематичні картини, площинні композиції – арт-мотиви.

Найвиразніше розкривають творчу душу художника краєвиди рідної землі. Автор звертається до них постійно протягом усієї творчості. Як мінлива природа, так і автор змінює свої зображаль-

ні засоби для відтворення побаченого, відчутого, осягнутого. Митець розкриває свій пейзажний жанр у двох аспектах: технічне трактування теми та образне вирішення. Для розкриття глибокого змісту поетично-ліричного краєвиду автор використовує символічну мову в зображенні. Його дерева – то символи людських образів, які він неодмінно поєднує з Україною. Такою, наприклад, є робота «Неспокійний ранок» (1993), яку закупив Дніпропетровський художній музей. «Художник задумав картину, схожу на нічні неспокійні часи для України. Дерева символізують матір з дітьми, які стоять на важкій дорозі так само, як наша країна зі своїм народом» [5]. Сам автор трактує свою манеру письма як барокову-реалістичну. Таким чином, у роботах домінує фактура, що підкреслює пластику. Все на картинній площині працює на пластичний образ: фактура, колір, деталізація.

Окрім цього у доробку майстра є велика кількість пейзажів, які наслідують, а точніше, переосмислюють творчість імпресіоністів. Так, «своєрідною авторською інтерпретацією імпресіоністичної техніки живопису виділяються живописні твори Григорія Чернети (1948 р.н.). В його творчому доробку зображення навколишньої природи посідають не останнє місце. Він – один з небагатьох дніпропетровських художників, який відчуває степовий масштаб, використовуючи майже рівні частини неба і землі, безкінечно глибоку просторовість без елементів, що зупиняють погляд глядача» [8].

Певна умовність формального вирішення картин відповідає абстрактності змісту й водночас не заважає романтизувати реальність. Живе багатство кольорової палітри зведено до нюансних перламутрово-пастельних весняних і літніх кольорів. Умовність колориту, значна площинність композиції, ритмічність у чергуванні плям, підкреслена декоративність картин може співвідноситися з ніжними гобеленами, ніби витканими блідим шовком. У одних картинах («Весна на Заплавці» (1996), «Панський ставок» (1996) фактура живопису співзвучна з дивізіонізмом Ж. Сера, в інших («Неспокійний ранок» (1993), «У заганку» (2002) поряд з власною імпресіоністично-рухливою живописною манерою автора відчувається відгомін впливу віталізму Ван Гога [8].

Окрему групу становлять живі пленерні етюди, адже Г. Чернета приділяє особливу увагу й значення пленерній роботі, роботі з натури, бо природа є кращим учителем художника. Такими ро-

ботами є серія етюдів, що дістала назву за однойменною виставкою автора – «Кримські миттевості. 100 етюдів». Етюди написані на одному диханні, осяяні сонцем, прозорим чистим повітрям, вібрують контрастами й відчуттями схопленої миті. Вони зовсім не схожі на виважені поетичні краєвиди автора, а є швидше миттю, відображеною рукою майстра.

Наступними творчими роботами є натюрморти. Їх, як і пейзажі, також можна класифікувати за кількома напрямками. Так, усі натюрморти Г. Чернети поділяються на натюрморти-образи, натюрморти-етюди, класичні станкові натюрморти і, найменша кількість, – декоративні натюрморти. Кожен вид розкриває поставлені завдання та характеризується авторським вирішенням. Можливо, педагогічна робота дала можливість художникові по-іншому відкрити для себе цей образотворчий жанр, дещо учнівський за формою, але в руках майстра він стає професійним твором – і філософським, і ліричним, і будь-яким ще.

Інша грань творчості художника – портрети. Окремою ланкою є серія портретів «Видатні постаті України». Серед них – портрети Т. Шевченка, скульптора П. Капшученка, останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського, доктора медичних наук О. Зборовського, правознавця В. Корецького, мецената Г. Воскобійник та ін. Іншою групою є портрети родини: зображення дружини Валентини, доньок Олесі та Наталки, а також знайомих і пересічних українців. Безумовно серед портретів є також автопортрети, до яких автор підійшов з певним авторським баченням, з виразністю характеру, відвертою ідеєю. Задля розкриття портретного образу автор використовує відповідні живописні прийоми та засоби, а також композиційну побудову від класичної академічної до сміливої, творчо вирішеної.

Інша група – це портрети, створені в графічних техніках: олівець, м'які матеріали, туш. Це портрети студентів, натурників, ескізи до картин, портрети відомих людей. Цікаві портрети радянського й пострадянського періодів, образи трудівників заводу ім. К. Лібкнехта. Особливо відзначаються своєю характерною експресією портрети-начерки, виконані тушшю. Вправна, смілива, виразна лінія цих робіт підтверджує бездоганне володіння матеріалом, передає одним рухом характер натури.

Окремою серією є творчі декоративно-площинні композиції, на перший погляд зовсім не схожі на живопис Г. Чернети. Це

композиції, створені під впливом відомого художника України Феодосія Гуменюка. Усі твори цієї групи вирішені в одношаровому картинному просторі за допомогою моделювання поверхні знаками арт-мотивами – це композиції «Козак Мамай», «Чекання», «Світіння», «Портрет Наталки», «Сподівання», «Портрет Тараса Шевченка зі свічкою» та ін.

Різноманіттям ідейного вирішення, філософських роздумів, занурюванням у образ чи відображенням віяння часу відрізняються тематичні картини Григорія Чернети. Загалом, тематика таких композицій відображає певні етапи життя художника. За період тоталітарного режиму національна українська тематика, особливо політичного спрямування, була неприпустима. Усі знають долю шестидесятників. Тому в художника в радянський період простежуються теми, відповідні часу. Це роботи, що підкреслюють розвиток промисловості «Трубна симфонія», роздум-композиція «...І згасає вулиці гамір», та композиція «Реквієм», яка звертається до теми війни, і водночас в ній простежуються роздуми про минуле України. Крім цього, у автора є роботи ліричного характеру. Серед них «Діти з коником», «Материнство», «Місяць уповні», «Косачка». Ще окремою групою можна узагальнити теми філософського напрямку, наприклад, поліптих «В одну річку не можна вступити двічі», і одна з останніх робіт «Янгол випробовуючий».

Замикає класифікацію творчості Г. Чернети оголена модель – ню. Краса жінки відтворена вправною рукою майстра в графічних і живописних техніках. Це роботи дещо академічного плану, виконані в олійній техніці та графіці, а також фігури, які є центральним образом у тематичних композиціях. У графічних техніках оголена модель представлена як підготовчий матеріал до тематичних картин або як студійна академічна постановка.

Висновки. Отже, творчість дніпропетровського художника Григорія Чернети становить багатогранну модель, яку створив сам художник. Доробок майстра складають живописні й графічні твори в різних жанрах: пейзаж, портрет, тематична картина, ню, декоративно-площинні композиції. Кожний жанр має своє різноманіття в технічно-зображальних засобах чи сюжетних, а також отримує певний вектор розвитку відповідно до історичного часу та особистих уподобань майстра.

Перспективи подальших досліджень. У статті здійснена спроба класифікації творчості Григорія Чернети, що охоплює роботи ав-

тора, створені до 2014 р. Але мистецька діяльність майстра продовжує збагачуватися новими творами, що, можливо, сформуєть новий напрямок творчості художника. Тому ця тема в майбутньому потребує подальшого дослідження.

1. 70-річчя Національної спілки художників України : каталог / редкол. : Чепелик В.А. [та ін.] ; упоряд. І. Волощук, О. Боковня. – К., 2009. – 504 с. : іл.
2. Годенко О. Виставка «Григорій Чернета та його учні» / О. Годенко // Григорій Чернета. 12 граней : [альбом-каталог]. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2009. – С. 170-171.
3. Годенко-Наконечна О. Мистецька школа Дніпропетровська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gorod.dp.ua/history/article_ru.php?article=91 – Дата звернення: 18.09.16. Назва з екрану.
4. Їх альма-матер: альбом-каталог виставки творів з фондів Дніпропетровського художнього музею. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2005. – 56 с.
5. Ключева А. Виставка в Дніпропетровську: яскраві пейзажі, глибокі портрети і теплі натюрморти. [Електронний ресурс] // Сьогодні. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/regions/dnopr/vystavka-v-dnepropetrovske-yarkie-peyzazhi-glubokie-portrety-i-teplye-natyurmorty-691780.html> – Дата звернення: 18.09.16. Назва з екрану.
6. Микола Чабан. Дніпропетровський художник Григорій Чернета / М. Чабан // Григорій Чернета. 12 граней : [альбом-каталог]. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2009. – С. 6-7.
7. Наталія Ставицька. Дванадцять граней / Н. Ставицька // Григорій Чернета. 12 граней : [альбом-каталог]. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2009. – С. 8-9.
8. Світлична О.М. Пейзаж у творчості дніпропетровських художників другої половини ХХ ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Vdakk/2011_2/22.pdf – Дата звернення: 18.09.16. Назва з екрану.
9. Чарівні барви Дніпра: каталог / упоряд. Л.В.Тверська. – Д. : ПП «Ліра ЛТД», 2006. – 64 с.

ANNOTATION

Olena Polovna-Vasileva. Twelve facets of creativity of Grygoriy Cherneta.

The article features the creative works of Dnipropetrovsk artist Grygoriy Cherneta, which are associated with the region and directly with the city of Dnipropetrovsk. Briefly reviewed biography of the artist allows us to understand the vector of art chosen by him. Theoretical aspects of artistic

language of the artist are accentuated. The creative achievements of the master are analyzed with attempts of works classification. The works of the artist created during the late XX - early XXI century in the context of regional art are considered.

Keywords: artistic language, creativity, classification, easel painting, ukrainian grafics.

АННОТАЦИЯ

Елена Половна-Васильєва. Дванадцять граней творчества Григория Чернеты. В статье рассматриваются особенности творчества днепропетровского художника Григория Чернеты, которая связана с регионом и непосредственно городом Днепропетровском. Коротко рассмотрена биография художника, которая позволяет понять выбранный вектор творчества. Акцентируются теоретические аспекты художественного языка художника. Анализируется творчество мастера, сделана попытка классификации произведений. Рассматриваются произведения художника, созданные в период конца XX – начала XXI в. в контексте региональной живописи.

Ключевые слова: художественный язык, творчество, классификация, станковая живопись, украинская графика.